

LITERE

„LINIA RECE” ÎN POEZIA IRINEI NECHIT

Angela LANGA, *Facultatea de Litere*

L'article porte sur quelques particularités de la poésie d'Irina Nechit: la réflexion glaciale, la lucidité, l'équilibre des émotions, le caractère impersonnel du discours. Ces traits ont été nommés „la ligne froide”. Dans cet article on analyse „la ligne froide” de quelques poésies d'Irina Nechit.

Poezia Irinei Nechit aduce o tentă proaspătă în peisajul liric al momentului optzecist. Critica literară a remarcat în repetate rânduri faptul că versurile autoarei impun o poetică a reflexivității glaciale, a lucidității, a echilibrului emoțional. Emilian Galaicu-Păun realizează o sinteză a acestor aprecieri, exprimând simplu aceste trăsături printr-un singur cuvânt – frigul, „acesta devenind un indiciu, dacă nu chiar o dimensiune constantă a temperamentului său liric” [3].

Atmosfera de frig, de răceală este prezentă în versurile autoarei încă din primul său volum *Șarpele mă recunoaște*. Totuși, aici „linia rece” alcătuieste abia o linie punctată, care va deveni o linie compactă în *Cartea rece*, așa cum o sugerează și titlul programatic al cărții.

Chiar dacă poezia primului volum, *Șarpele mă recunoaște*, este pătrunsă de o liniște aparentă, de un calm stăpânit, eul liric al Irinei Nechit începe să disocieze elementele răului care invadează spațiului său vital, simte că această stare de echilibru și armonie nu este de lungă durată, de aceea în *Prezicere* intonează o rugăciune către ape, de parcă ar chema răceala, frigul să se instaleze în suflet, dar și în poezie: „Ape răcoroase,/ înfășați Pământul,/ înfășați-l strâns.// Toate lumânările s-au stins.// Doar o candelă mai pâlpâie în munți/ și prin apele de foc se zbenbuie/ copii desculți”. Versurile comunică pregătirea eului liric pentru o schimbare, el vrea să se asigure că va rezista în mediul răcoros, că va prelua răceala apelor, ajutându-l „să rămână rece” la toate cele ce se vor întâmpla. Tinde să-și aproprieze răceala, aceasta servindu-i drept armă de protecție pentru „confruntarea cu agresiunea realului” [4].

În poezia *Stiloul de gheață*, eul rostitor mărturisește o tensiune lăuntrică puternică, o temperatură înaltă a trăirilor pe care intenționat le trece în surdina: „Scriu cu un țurture de gheață/ pe-o foaie albă de văzduh,/ iar verbele-mi de ger se-agață.” Observăm că „tratamentul temelor se schimbă, de la cel tradițional liric, emoțional, la cel cerebral, rece, introducând o necesară distanță între obiectul emoției și subiectul reflexiv” [1]. „Stiloul de gheață” devine un intermediar între scriitor și cititor și este investit cu funcția de a transforma căldura interioară în frig. Este asemeni unui filtru ce nu permite trecerea în poezie a stărilor autorului în forma lor primară. Dirijat de

intelect și de mâna dreaptă, mâna rațiunii lucide, a controlului intelectului asupra sentimentului, „stiloul de gheață” consemnează cu răceală, cu impersonalitate stările și gândurile scriitorului.

Chiar dacă forța emoțională este de o mare intensitate, eul-scriptor nu o lasă să apară în poezie, încearcă să-și exprime dramatismul vieții în versuri supravegheate, controlate de rațiune. În ceea ce scrie se tocesc stări, emoții, dar nici-odată acestea nu sunt declarate cu patos, adică se trăiesc la maxim, cu intensitate, dar în poezie „se consumă discret” [5]. „Scriu până țurturele cade/ din mâna mea, strânsă în pumn./ Ah, unde ești, stilou de gheață./ din ce băltoacă să te-adun?” Cerebralitatea, luciditatea sunt trăsăturile definitorii ale acestei poezii.

De aceeași factură este și poezia *Albă-ca-Zăpada*, în care răceala se extinde și asupra spațiului de viață: „Liniștea mea-i sub patru lăcăți/ soarele meu are pași de pisică/ zilele-mi curg între patru pereți/ de gheață subțire ca sticla”. Răceala se instituie ca un principiu de viață și de creație. Atribuindu-și albul, culoarea ce poate fi situată la ambele extremități ale gamei cromatice și care poate semnifica atât absența, cât și preaplinul, eul rostitor apare în aceeași ipostază de reflexivitate cerebrală, obiectivă, impersonală. Într-un spațiu invadat de frig, de răceală și ființa are inima și gândirea rece: „Ai trup curat, dar inima ți-i rece”. Or, „curățenia, sora mai mică a frigului, este o altă dimensiune a lirismului său”, afirmă Em. Galaicu-Păun” [3].

„Trăiesc, din iarna aceea/ ca pe ace/ de gheață, de zăpadă și de chiciură” – versurile exprimă dramatismul unei vieți marcate de prea multă luciditate, de prea multă conștiință, consemnează depășirea sensibilității, reducerea intensității de trăire și exprimare a stărilor sufletești.

Imaginea frigului, concretizată prin prezența zăpezii, a fulgilor apare și în poezia *Straturi pure*. Aici personajul aruncă o privire retrospectivă și are o revelație „parcă merg de-un secol pe cărare./ parcă moartea nu vrea să mă fure./ Și mi-aruncă în zăpadă lumânări”. Întreaga-i viață stă sub semnul zăpezii, al frigului, care este mediul predilect al eului liric. Versurile „pârta acoperită/ de un strat de lacrimi și de ceară” comunică un dramatism foarte bine disimulat, sugerat de elementul lacrimii, simbol al suferinței, prin excelență. Zăpada, lacrimile și ceara formează niște „straturi pure” ale eului liric. Lacrimile ne orientează spre plasma sensibilă a sufletului uman, fiind un simbol al durerii. Solidificarea lacrimilor în strat, prin impactul frigului zăpezii indică trecerea într-un alt registru emoțional, controlat de gândirea rațională, lucidă. Anume prezența în surdină a unor complexe drame, crize de conștiință constituie esența tragică a textelor ce se înscriu în linia rece a poeziei Irinei Nechit.

Viziunea glacială se instituie pe deplin în *Cartea rece*, eul liric populând un spațiu aerian, un spațiu al răcelii totale în care nimic nu rezistă: „Nici o pană nu se ridică până aici./ doar fulgi se agață de retină/ [...] O întindere de nori cât un ghețar/ lunecă sub noi lent – / nici urmă de lebădă sau de păun./ Undeva în nămeți se ascund îngerii”. Anume în acest mediu se instaurează

personajul din poezia Irinei Nechit și aici se simte confortabil, „aflându-se în elementul său în aer” [3].

Poemul emblematic *Cartea rece* aduce în lumină o ființă „cu sângele înghețat în vine”. Expresia conține sugestia instalării definitive a stării cerebrale căutate cu insistență. Aceasta pune stăpânire pe eul-scriptor care se simte pregătit să „deschidă Cartea Rece”. „Cartea Rece” este metonimia stilului sobru, concis, integru al cărții. Anume „această stăpânire a versului potențial exploziv este ilustrată programatic în poezia care dă titlul cărții *Cartea rece*”, consideră S.Alexandrescu [1]. Dacă până acum sobrietatea și luciditatea exprimării se aflau în faza de căutare, de aici înainte devin constante ale liricii Irinei Nechit.

Este vorba de găsirea modalității impersonale de exprimare a propriilor conflicte interioare, psihologice, fiindcă „dramatismul, singurătatea, trăirea agonică a lumii exterioare, sau a ecourilor acesteia, direct filtrate printre obiectele cotidianului” [1] nu se anulează, ci doar se estompează printr-un limbaj echilibrat, controlat de intelect.

Remarcăm deplasarea accentului de pe sentiment pe imaginea fotografică, iar în poem „continuă să pătrundă masiv imaginile-obiecte” [6]: „Stau într-o gară de aur cu șine de aur./ Zăpada e zăpadă. Se văd clame de aur în ea./ Trenul întârzie din cauza cerului care a deraiat./ A scăpat doar șoimul de aur – vânează vrăbii de aur”. Personajul liric al poemului se situează parcă într-un centru al lumii, de unde printr-o viziune centrifugă, specifică postmodernismului, acumulează elementele spațiului în care se află, prin intermediul privirii. Or, „văzul este cel dintâi pas al cunoașterii” [6]. Atingând aspectul cunoașterii, menționăm și simbolul aurului care este, de asemenea, legat de cunoaștere, fiind „asociat soarelui, rațiunii, cunoașterii. Aurul-lumină reprezintă simbolul cunoașterii” [2]. Prin urmare, îl descoperim pe personajul liric al poemului în plin proces de explorarea și de cunoaștere a lumii, proces ce precede creația. Poanta textului ni-l prezintă deja inițiat, pregătit să deschidă „Cartea Rece”: „Pe peron rămân singură. Îndoi și dezdoi o clamă./ Cu sângele înghețat în vine deschid Cartea Rece”.

Referințe:

1. ALEXANDRESCU, S. O nouă poezie românească. În: *Sud-Est*, 1997, nr.1/27, p.5-21.
2. CIOBANU, M., NEGRIU, T. *Dicționar de motive și simboluri literare*. Chișinău: Prag-3, 2005.
3. GALAICU-PĂUN, Em. *Poezia de după poezie. Ultimul deceniu*. Chișinău: Cartier, 2012.
4. LEAHU, N. *Poezia generației '80*. Chișinău: Cartier, 2012.
5. RACHIERU, A.D. Poeți din Basarabia în arcadia interbelică (III). Irina Nechit: între suferință și așteptare. În: *Convorbiri literare*, 2009, nr.12 (168), p.69-70.
6. SIMION, E. *Scritori români de azi*. București-Chișinău: David-Litera, 1998, vol.IV.

Recomandat
Maria ȘLEAHTIȚCHI, dr., conf. univ.